

TEHETSÉG, HOZZÁÁLLÁS ÉS KÉPZETTSÉG

Fényképezés és művészet

A kortárs művészeti irányzatokban, a fotózás és a digitális művészet, illetve a képzőművészet határvonalain egyre nehezebb eligazodni, másrészt nagy kérdés ezek időtállósága, tényleges értéke is. Erről a témáról faggattuk Szabó Dezsőt, a Metropolitan Egyetem fotó szakának docensét. A Munkácsy-díjas képzőművészt és fotográfust kiállításáról is kérdeztük.

♦ – **Exposed** című kiállítása nemrég nyílt a Vintage Galériában. Mit kell róla tudni?
– Először is azt, hogy maga a sorozat a tavalyi Fekete-fehér/Black & White kiállítás képelméleti kutatásainak folytatása, szellemi vonalának megerősítése. Ezzel tulajdonképpen azokat a makettes elemeket, gyári vagy ipari tárgyakat, kicsi járműveket, fákat és embereket akartam megörökíteni és dokumentálni, amelyek korábbi munkáim segédeszközei voltak. Mindazt, amivel ismert lettem, amivel az elmúlt 18 évben sokat foglalkozom. Képi ábrázolási eszközként a fotogramot választottam. Ez az eljárás az 1920-as, 1930-as évek avantgárd művészetében jelent meg először, a kortárs művészetben ma már csak akkor használják, ha annak jelentősége van (ennél az eljárásnál a kép fényképezőgép és negatív nélkül készül, a tárgyak közvetlenül a fényérzékeny anyagra kerülnek rá, ezek árnyéka hozza létre a végterményt – a szerk.)

– **Miért nyúlt ehhez a kifejezőmóddhoz?**

– Semmiképpen sem az archaikus vonásai miatt: eszembe sem jutott, hogy pusztán azért használjam, mert klasszikusan szép és régi. Inkább az indokolta az alkalmazását, hogy vele jobban fel lehet venni annak kérdését, hogy mi is a fotográfia. Erre a területre az elmúlt tíz évben erőteljesen rányomta bélyegét a digitális fényképezés, amely a hazai fotós berkekben már jó 15 évvel ezelőtt komoly vitákat generált. Nagy kérdés ugyanis, hogy mindez mennyiben fotográfia, és mennyiben valami egészen más. Főképp, hogy azóta a technika még tovább fejlődött, úgy az eszközök, mint a kommunikációs rendszerek terén.

– **A határvonalakat ma mennyire lehet meghúzni?**

– Azok nagyjából ugyanott vannak, mint korábban, alapvetően ma is két nagy univerzum van: az alkalmazott és a művészeti fotóhasználat. Maga a fotóművészet már történelmi korszak: lezárult, és például Brassai vagy André Kertész munkásságával körülírható. A fotóművészet használata ma már a képzőművészet területén értelmezhető. Míg azonban a művészeti gondolkodásmód maga speciális módján alkalmazza és analizálja a képeket, addig az alkalmazott fotográfiai műfajok más módon használják azokat. Utóbbinak eleme az amatőr fotográfia is, amely ma nagyon erőteljesen jelenik meg például a közösségi oldalakon. Egyszerűen azért, mert ma már mindenki képes arra, hogy telefonjával felvételeket készítsen, majd ugyanazzal a multifunkcionális eszközzel meg is ossza azokat. Ez viszont már egy teljesen más világ.

– **A Photoshopnak milyen szerepe van az új irányzatokban?**

– A képszerkesztő program első verziója 1989-ben került piacra. W. J. T. Mitchell (ausztrál író, építész, városrendezési szakember) ekkorra teszi a posztfotografikus korszak kezdetét. Ez így is van, de csak akkor, ha a dolgot a technikai oldal felől közelítjük meg. Ugyanakkor nem a technikai kérdések a lényegesek, mert az analóg és digitális kép létmódjában különül el – az információt tehát filozófiai és matematikai értelemben kezelik másképp. Nekem a hagyományos fotóval kapcsolatban nincsenek nosztalgikus érzéseim, hiszen pályafutásomat nem is fotósként, hanem festőként kezdtem. Tehát nem emiatt foglalkozom a hagyományos fotográfiai technikákkal, hanem azért, mert azokkal tisztábban lehet kifejezni azokat a kérdéseket, amelyek a fotográfia mediális természetére vonatkoznak.

– **Az új vizuális művészeti ágak közül melyiket tudná kiemelni?**

– Visszakérdeznék: mit nevezünk újnak? Van egyáltalán ilyen? Már maga a fotográfia is több mint 170 éves, szellemi gyökerei pedig még régebbiek – az idővel egyedül az eszközrendszerei változtak. Meghatározóan új dolog a játékfilmen kívül nem jelent meg, egyedül talán a komputer generálta képekről, a CGI-ről beszélhetünk külön. Ugyanakkor az még gyerekcipőben jár, még nem találta meg a maga művészeti kifejezőmódját, noha az alkalmazott területeken annál sikeresebb.

– **A műfajok mennyire keverednek? Mi tartozik a mixed media fogalomkörébe?**

– Ez esetben egy olyan képzőművészeti fogalomról van szó, amelynél nincsenek tiszta határok, emiatt pedig a műfajt nem tudjuk pontosan megnevezni. Magát a kifejezést bármire használhatjuk, bár én inkább azt szeretem, ha helyett azt írjuk le, hogy az adott alkotás milyen anyagokból áll. Ha fotóról vagy videóról van szó, akkor ez már bonyolultabb, de törekedni kell az érthetőségre.

– **Ma már mindenki fényképez és formálja a képeit, a legújabb eszközöket gyakorlatilag bárki elérheti. Ez mennyire megy a művészet rovására?**

– Szerintem semennyire, mert a közhelyektől való elrugaszkodás nem technológia vagy pénz kérdése, hanem a szellemi hozzáállásé, a háttértudásé és a képzettségé. Tehát hiába használják amatőrök százmilliói a képmegosztó portálokat, az nem tekinthető művészetnek – mindennek inkább társadalomtudományi, szociológiai és egyéb vonatkozása vannak, kevésbé művészetiek. Másrészt kérdés, hogy a digitális adatokból mennyi marad fenn, a képek milliárdjaiból mit tesznek el és dolgoznak fel a nagy archívumok. Persze az tény, hogy ez a fajta szociális viselkedés és mintázatkövetés, illetve az általa generált tömeges tevékenység rettenetesen erodáló is lehet. Bizonyos vizuális vagy szellemi formák nagy sebességgel inflálódhatnak. A gond tulajdonképpen az, hogy ilyenkor már az apparátus használja az embereket, nem pedig azok az apparátust. Ebből kitörni, mindezt tudatosan használni pedig nagyon nehéz, erre csak egy egészen szűk réteg képes. Ehhez pedig akarat, tehetség és képzettség is kell. ♦